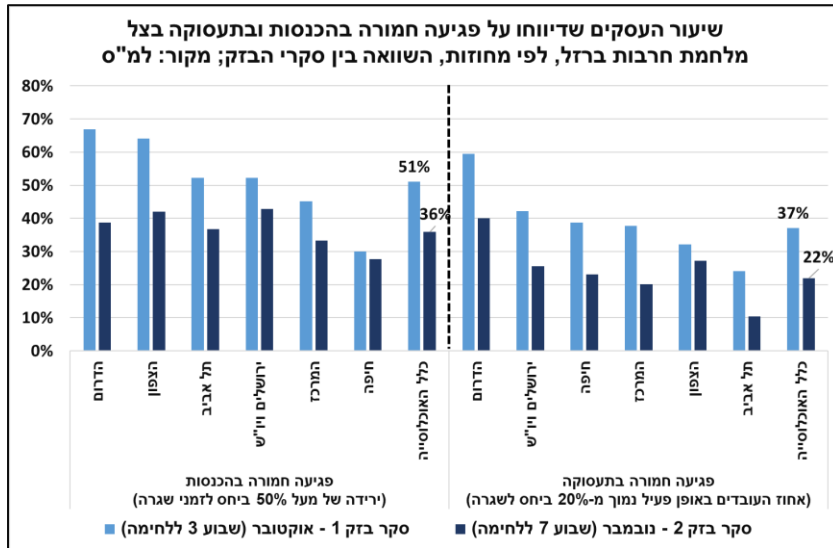

29/11/2023

השבוע במאקרו

סקר הבזק לבחינת מצב העסקים בחודש נובמבר מצביע על שיפור בתעסוקה ובפדיון ביחס לחודש הקודם

סקר הבזק שערכה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (הלמ"ס) לבחינת מצב העסקים בצל מלחמת חרבות ברזל בחודש נובמבר (בשבוע ה-7 למלחמה), מעלה כי ביחס לסקר שנערך בחודש אוקטובר (בשבוע ה-3 למלחמה) חל שיפור מסוים במצב העסקים, המתבטא בירידה בהיקף הפגיעה בתעסוקה ובפדיון של העסקים. כך, שיעור העסקים אשר דיווחו על פגיעה חמורה בתעסוקה (אחוז העובדים הפעילים נמוך מ-20% ביחס לזמני שגרה) ירד מ-37% באוקטובר ל-22% בנובמבר (ראה/י תרשים), ושיעור העסקים אשר דיווחו על תעסוקה הגבוהה מ-80% ביחס לשגרה עלה מ-24% באוקטובר ל-37% בנובמבר. השיפור בהיקף התעסוקה נרשם בכל המחוזות, אך היה נמוך יחסית במחוז הצפון. כמו כן, שיעור העסקים אשר הצביעו על פגיעה חמורה בתעסוקה בנובמבר, במחוזות הדרום והצפון, הסמוכים לקווי העימות, הינו גבוה בהשוואה ארצית.

שיעור העסקים אשר דיווחו על פגיעה חמורה בהכנסות (ירידה הגבוהה מ-50% ביחס לשגרה) ירד גם כן, מ-51% באוקטובר ל-36% בנובמבר. השיפור במדד זה התבטא בכל המחוזות, אך בלט במחוזות הצפון והדרום, בהם התקרב שיעור העסקים אשר דיווחו על פגיעה חמורה בהכנסות למוצע הארצי. ניתוח ענפי מצביע על ירידה בשיעור העסקים המדווחים על פגיעה חמורה בתעסוקה בכל הענפים. ירידות בולטות במיוחד חלו בענף הבינוי, מ-62% מהעסקים באוקטובר ל-34% בנובמבר, בענף שירותי מזון ומשקאות, מ-45% ל-21%, ובענף תעשייה (ללא עילית), מ-41% ל-24%, באותה התקופה. שיעור העסקים המדווחים על פגיעה חמורה בהכנסות ירד בכל הענפים, למעט ענף שירותי בריאות ובידור ופנאי, כאשר בענפי הבינוי ושירותי המזון והמשקאות חל שיפור של ממש במדד זה. לפי הלמ"ס העלייה בשיעור העסקים שדיווחו על פגיעה חמורה בהכנסות בענף שירותי בריאות ובידור ופנאי נעוצה בעלייה עונתית בפעילות המתרחשת בזמני שגרה בתקופה זו של השנה, בסמוך לחג החנוכה.

עוד עולה מהסקר כי הגורם העיקרי לפגיעה בפעילות של העסקים הינו הירידה בביקוש למוצר או השירות הנמכר על ידי העסק, 49% מהעסקים הצביעו על גורם זה, משמעותית גבוה יותר משיעור העסקים אשר הצביעו על היעדרות עובדים או מחסור בעובדים כגורם העיקרי, כ-19% מהעסקים. אם כי בענף הבינוי, בלבד, הגורם העיקרי שמכביד על הפעילות העסקית הוא המחסור בעובדים, וזאת, ברקע איסור הכניסה של עובדים פלסטינים לישראל, המהווים נתח מרכזי בסך המועסקים בענף. לסיכום, סקר הבזק השני למצב העסקים בצל מלחמת חרבות ברזל מצביע על שיפור בהכנסות ובהיקף התעסוקה ביחס לאוקטובר, וזאת כפי הנראה הודות למגוון גורמים, כגון: הסתגלות מצד העסקים לפעילות לצד המלחמה, ירידה באיום הטילים על העורף ופתיחה מסוימת, גם אם חלקית, של מסגרות החינוך.

בנק ישראל הותיר את הריבית ללא שינוי; תחזיות הצמיחה של חטיבת המחקר עודכנו כלפי מטה

בהחלטת הריבית שנערכה ב-27/11/23 הותיר בנק ישראל את הריבית ללא שינוי ברמה של 4.75%. זאת בהתאם לתחזית לאומי וקונצנזוס החזאים. במקביל, חטיבת המחקר של בנק ישראל עדכנה, במועד שלא מן המניין, את תחזית המאקרו שלה לשנים 2023-2024. בנק ישראל ציין שלמלחמה השלכות כלכליות משמעותיות, הן על הפעילות הריאלית והן על השווקים הפיננסיים. מידת אי-הודאות לגבי עומק ומשך הלחימה הצפויים גדולה מאוד, וזו משליכה גם לגבי מידת הפגיעה בפעילות. בנק ישראל ציין כי הכלים שמופעלים על-ידו; ובהם: תכנית למכירת מט"ח בהיקף של עד 30 מיליארדי דולרים, צעדים בשוק האשראי מצד הבנקים וחברות כרטיסי האשראי, שאימצו מתווה לדחיית הלוואות ותכנית סיוע באשראי לעסקים קטנים ובינוניים; מסייעים בעת הנוכחית להשיג את מטרות בנק ישראל.

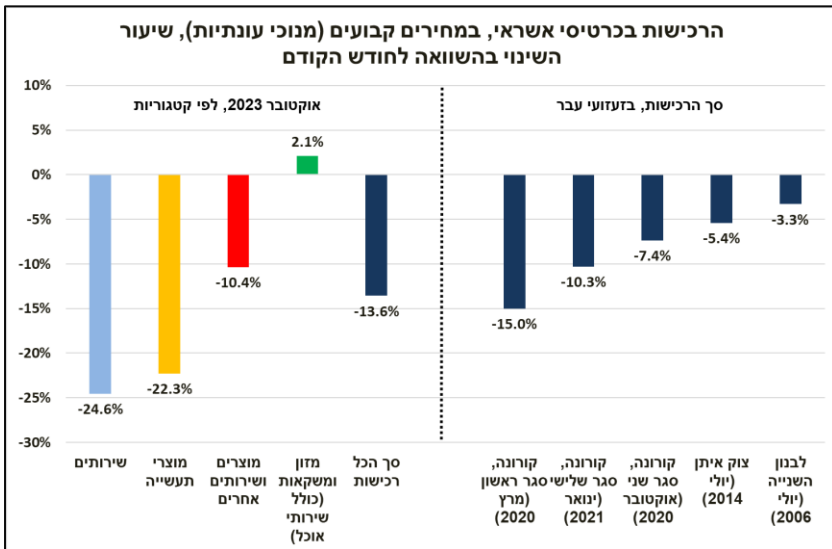
האינפלציה מתמתנת ועומדת על 3.7% בשנה האחרונה. אולם, על רקע הירידה בביקושים ולצד מגבלות בצד ההיצע בשל המלחמה, ישנה אי-ודאות גדולה גם לגבי התפתחות האינפלציה בתקופה הקרובה. הוועדה מעריכה כי המדיניות המוניטרית הנוכחית תומכת בהתכנסות האינפלציה ליעדה. כמו כן, צוין כי לאחר פחות תד בשבועות הראשונים של המלחמה, חל ייסוף משמעותי, ושער השקל חצה כלפי מטה את רמתו ערב המלחמה. בדברי הנגיז, הוא ציין כי אם הייסוף יתבסס הוא יפחית לחצי אינפלציה, ויסייע בהתכנסותה לטווח היעד. לפי תחזית בנק ישראל, שיעור האינפלציה בארבעת הרבעים הקרובים (המסתיימים ברבעון הרביעי של שנת 2024) צפוי להיות 2.4%, כלומר בתוך טווח יעד יציבות המחירים. מדובר בעדכון כלפי מטה, זאת על רקע עדכון הנחות העבודה להתארכות של השפעות המלחמה לתוך 2024, המבטאת פגיעה משמעותית יותר בביקוש לצריכה, וכן בשל הייסוף של השקל והירידה במחירי הנפט שהתרחשו מאז פורסמה התחזית באוקטובר.

למרות תמונת מצב זו, שבמסגרתה האינפלציה קרובה להתכנסות ליעד יציבות המחירים, ועל פי שוק ההון ועל פי תחזית חטיבת המחקר של בנק ישראל תתכנס לשם בקרוב, בנק ישראל לא הפחית את הריבית. הנגיד התייחס בדבריו לכך שלמרות ירידה מסוימת בפרמיית הסיכון, היא עדיין ברמה גבוהה, והמדיניות בעת הנוכחית ממשיכה להתמקד בייצוב השווקים והפחתת אי הוודאות, זאת לצד יציבות מחירים, שהיא מטרה מרכזית של בנק ישראל. כמו כן, ציין הנגיד כי שימוש פזיז בכלי הריבית, בסביבת אי-ודאות כה גדולה, ובתנודתיות גבוהה, יכול להזיק יותר מאשר להועיל. במבט קדימה, ככל שהיציבות בשווקים הפיננסיים תתבסס וסביבת האינפלציה תוסיף להתמתן אל עבר טווח היעד, המדיניות המוניטרית תוכל להתמקד יותר בתמיכה בפעילות הכלכלית. עם זאת, בנק ישראל מסמן בצורה די ברורה שיוריד את הריבית בשלב מאוחר יותר ולפי התחזית של חטיבת המחקר, ברביע הרביעי של 2024 הריבית צפויה לעמוד על 3.75-4.00% לעומת 4.75% כיום.

חטיבת המחקר עדכנה כלפי מטה את תחזית הצמיחה לשנים 2023-2024. לפי תחזית זו, בהנחה שהמלחמה תתרכז בזירה הדרומית בלבד והשפעתה הישירה של המלחמה על המשק תמשך אל תוך שנת 2024 בעצימות פוחתת, התוצר יצמח ב-2.0% בכל אחת מהשנים 2023-2024 (חלף 2.3% ו-2.8%, בהתאמה, בתחזית שפורסמה באוקטובר). בבנק ישראל מעריכים כי שיעור האבטלה ה"רחב" בגילי העבודה העיקריים (64-25), שעלה ברבעון הרביעי של 2023, יישאר ברמה גבוהה גם ב-2024.

לפי התחזית, צפויה עלייה בגירעון בתקציב הממשלה שישתכם ב-3.7% תוצר וב-5.0% תוצר בשנים 2023 ו-2024, בהתאמה. לאור זאת, יחס החוב/תוצר בסוף שנת 2024 צפוי לעלות לכ-66%. הוצאות הממשלה בגין המלחמה (ברוטו, לפני ניכוי סיוע ממשלת ארצות הברית והפחתות הוצאות אחרות) צפויות להסתכם בכ-160 מיליארדי ש"ח עד סוף שנת 2025 וצפי לאובדן הכנסות של כ-35 מיליארדי ש"ח. הנגיד קרא בדבריו לממשלה לנקוט במדיניות פיסקאלית אחראית, עם חשיבה לטווח הבינוני-ארוך כבר עכשיו, שכוללת צמצום של הוצאות בעלות אופי פרמננטי ובעלות תרומה נמוכה לצמיחה העתידית. זאת, בין היתר, על רקע ההערכה שהוצאות הביטחון יגדלו גם מעבר לשנות המלחמה, כמו גם תשלומי הריבית על החוב.

היקף הרכישות בכרטיסי אשראי (במונחים ריאליים) באוקטובר ירד בחדות בהשוואה לחודש הקודם, וביחס לזעזועי עבר

נתוני הלמ"ס מלמדים כי היקף הרכישות בכרטיסי אשראי (נתונים מנוכי עונתיות, במונחים ריאליים) על-ידי אנשים פרטיים (בבתי עסק מקומיים בלבד) ירד בחודש אוקטובר בכ-13.6% בהשוואה לחודש הקודם, וזאת, בין היתר, על רקע הירידה הכוללת בביקושים, והשיבוש בפעילות של עסקים באזורים רבים, בצל מלחמת "חרבות ברזל".

ירידות ריאליות חדות נרשמו בקטגוריות שירותים (תיירות, פנאי ובילוי ושירותים ממשלתיים) ומוצרי תעשייה (הלבשה והנעלה, ריהוט ומוצרי חשמל). הרכישות באשראי של שירותים ומוצרים אחרים, הקטגוריה בעלת המשקל הגבוה ביותר (כ-47% מסך הרכישות באשראי), ירדו בשיעור מתון יותר, ואילו הרכישות באשראי של מזון ומשקאות (כולל שירותים) עלו במתינות (ראה/י תרשים).

בהשוואה היסטורית, הירידה שנרשמה בחודש אוקטובר 2023 גבוהה יחסית לזעזועי עבר שחלו במשק הישראלי. כך, שיעור הירידה הריאלי שנרשם בחודש זה נמוך במקצת בעוצמתו בהשוואה לירידה שנרשמה בחודש מרץ 2020, בו הושגו לראשונה מגבלות על הפעילות הכלכלית בישראל, בצל מגפת הקורונה. אך הינו גבוה מהחודשים בהם החלו סגרי הקורונה, השני והשלישי, וגבוה משמעותית משיעורי הירידה שחלו בעימותים צבאיים גדולים קודמים, דוגמת מלחמת "לבנון השנייה" ומבצע "צוק איתן". עם זאת, יש לציין כי גם לשיעור הימים במהלך החודש, בהם חל הזעזוע, עשוי להיות חלק בהסבר עוצמת הירידה.

אף על פי כן, לפי הנתונים היומיים של הרכישות בכרטיסי אשראי (במונחים נומינליים, מנוכי עונתיות), שמפרסם בנק ישראל, ההיקף הכולל של הרכישות באשראי התאושש לאורך חודש נובמבר, מאז השפל אליו הגיע בשלהי חודש אוקטובר, וזאת, כפי הנראה, על רקע ההסתגלות של משקי הבית והעסקים לפעילות לצד המלחמה, כמו גם, לנוכח ירידה מסוימת בעצימות איום הטילים, והפתיחה של מסגרות החינוך.

לסיכום, נתוני הרכישות בכרטיסי אשראי ירדו בחדות, במונחים ריאליים, בחודש אוקטובר, בצל מלחמת "חרבות ברזל", ובשיעור חד יחסית לראשיתם של זעזועי עבר במשק הישראלי, עובדה העשויה להצביע על ירידה חדה בצריכה הפרטית בחודש אוקטובר. יחד עם זאת, לפי האינדיקציות החלקיות מנתוני בנק ישראל לחודש נובמבר, ובהנחה שהמלחמה לא תתרחב לגזרות נוספות, נראה כי שיא הירידה ברכישות באשראי מאחורינו.

כתבו: יניב בר וגילי בן אברהם